

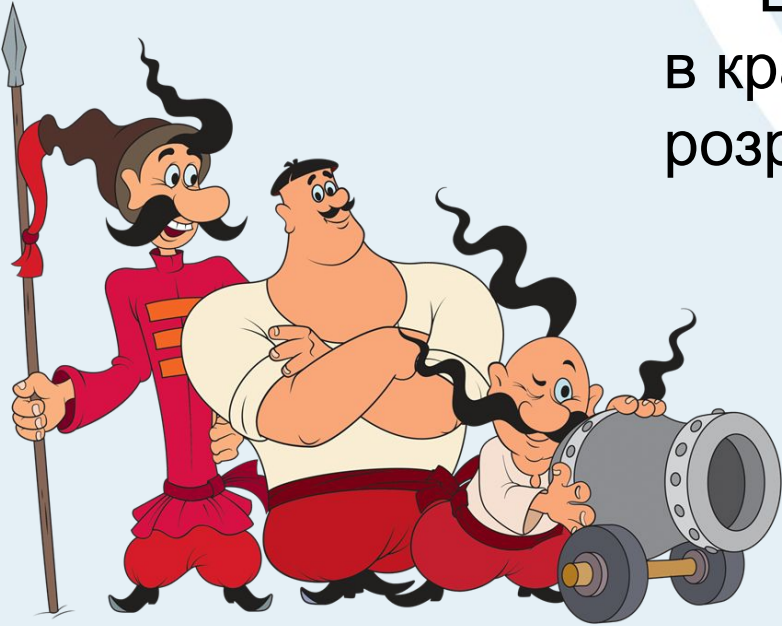
Гроші. Історія виникнення грошей

До § 1 підручника
«Підприємництво і фінансова грамотність»
для 8 класу закладів загальної середньої освіти
О. Л. Пластуна, С. Ю. Панченка, В. П. Оверка

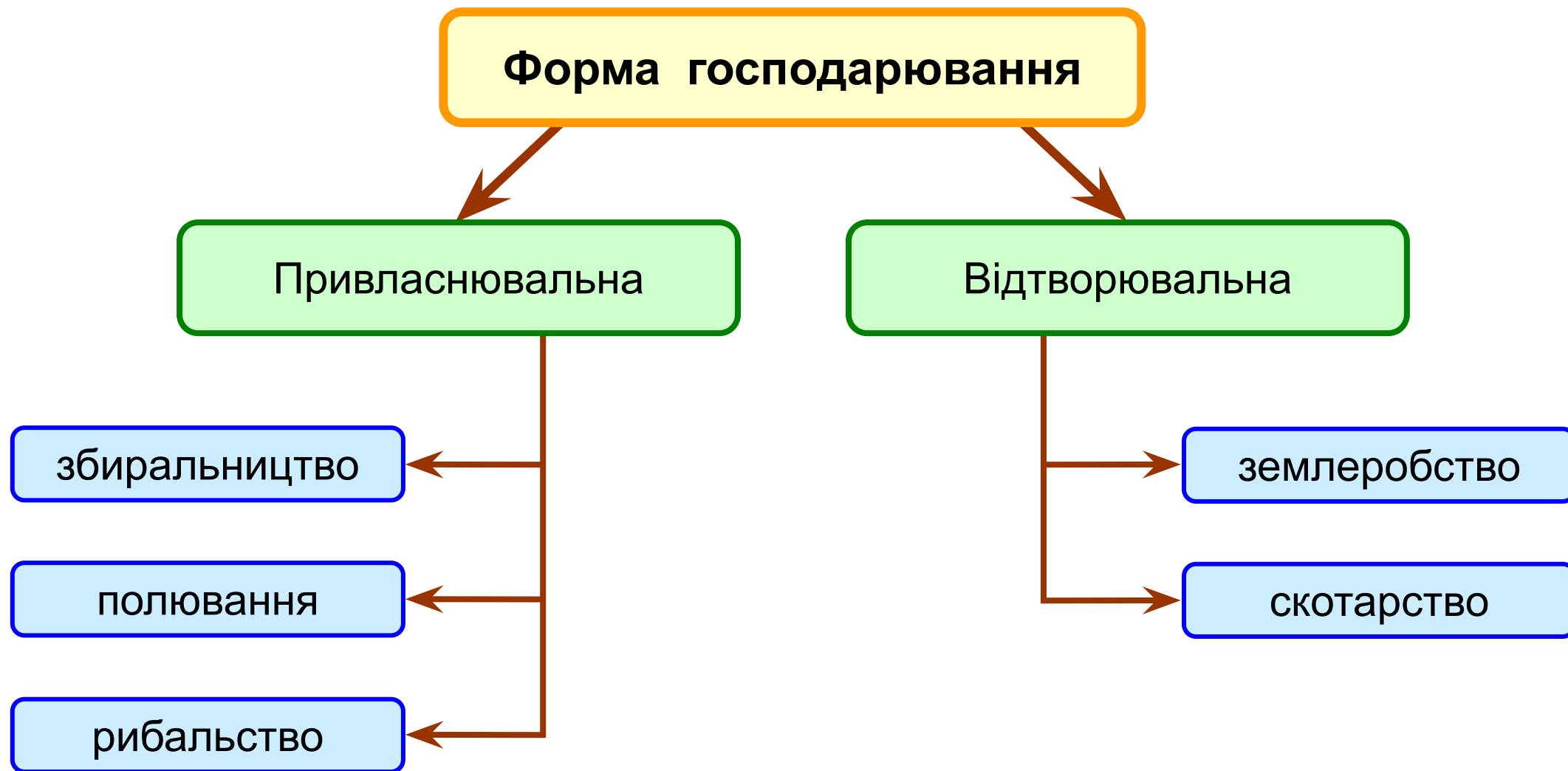
Мозковий штурм

Щоденно ми користуємося грошима: розплачуємося в крамниці, кафе, громадському транспорті, щомісячно розраховуємося за житлово-комунальні послуги тощо.

- А що таке гроші?
- Звідки вони взялися?

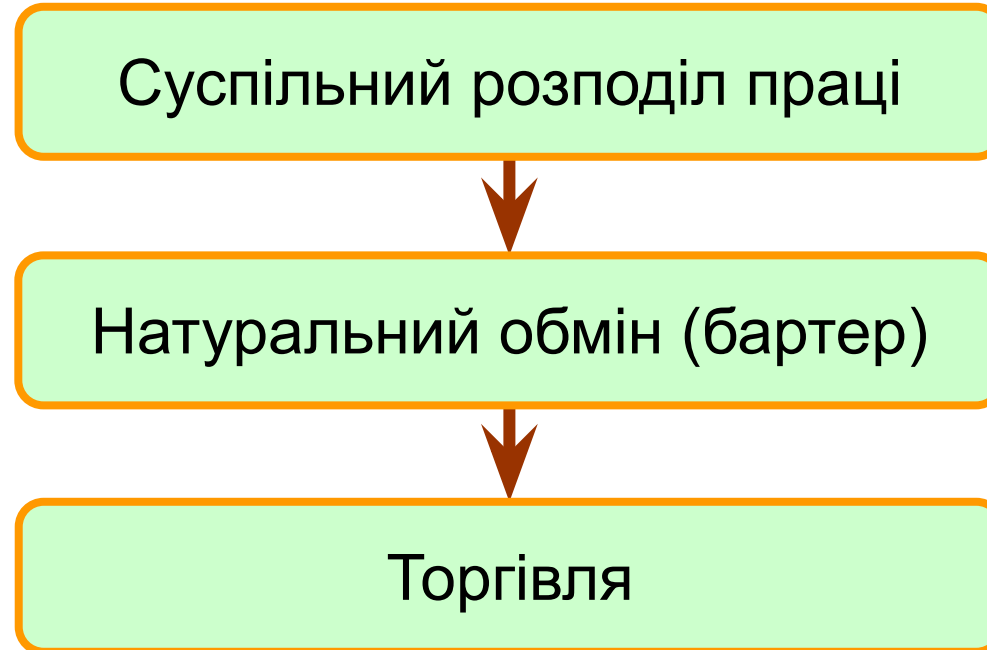
1. Що таке гроші та звідки вони взялися?

Якщо ви вирощуєте пшеницю, звідки ви взяли б м'ясо на вечерю? А фрукти? А картоплю?

Формування ринкових відносин

Бартер — це обмін товарами.

ПРО БАРТЕР

У 2005 р. канадець Кайл Макдональд вирішив перевірити, наскільки далеко він може зайти, використовуючи бартер. Він почав зі скріпки й поступово міняв отримане на більші й цінніші речі. За 14 обмінів він отримав двоповерховий будинок у місті Кіплінг, провінція Саскачеван. Серед предметів, які він обмінював, були ручка у формі риби, генератор електроенергії, снігохід і навіть роль у фільмі.

Регулярна торгівля поступово виділила з усіх товарів особливий товар, який мав риси **загального еквівалента**, тобто забезпечував загальну обмінюваність, рівноцінність товарів.

Отже, вартість усіх інших товарів могла подаватися через цей особливий товар.

Це дало можливість порівнювати товари між собою.

Такий особливий товар виконував роль примітивних грошей.

Наприклад, у первісних народів Азії, Африки, Індії, Китаю, Японії та Океанії таким особливим товаром були раковини каури, на острові Науру — щурі, а в Ефіопії — сіль.

Гроші — це особливий товар, що виконує роль загального еквівалента, у якому подається вартість решти товарів.

Уперше термін «гроші» згадується в клинописному тексті — на глиняній табличці з Месопотамії, датованій приблизно 3000 р. до н. е.

Якби вас попросили тут і зараз створити власні гроші, якими вони були б? Опишіть їх (із чого зроблені, важкі чи легкі, великі чи маленькі, червоні чи зелені тощо) і поясніть, чому вони у вас саме такі.

Основні вимоги до грошей

Гроші не повинні псуватися в ході передачі від однієї особи до іншої та під час зберігання.

Гроші повинні бути легкими й мати невеликий розмір.

Загальна цінність грошей не повинна зменшуватися внаслідок поділу на менші частини.

2. Еволюція грошей

Спочатку роль грошей виконували в когось мушлі, у когось — хутро, у когось — кістки тварин або навіть зуби, а в когось — намистини тощо.

ПРО ХУТРО І ДАВНЮ РУСЬ

Хутро відігравало важливу роль як форма грошей у Давній Русі. У період раннього середньовіччя, приблизно з IX до XIII ст., хутро було одним з основних товарів, якими торгували в наших краях. Його не лише використовували як засіб обміну, а й вважали показником багатства та статусу.

Як ви вважаєте, чому мушлі або хутро стали виконувати роль грошей? Чому не деревина або звичайний пісок?

Із часом з'ясувалося, що матеріалом, який найкраще відповідав основним вимогам до грошей, виявився метал.

Тому в подальшому загальним грошовим еквівалентом стали металеві злитки: спочатку мідні, а потім — золоті й срібні.

Пізніше з'явилася монетна форма грошей.

Перші монети були виготовлені в 700–600 рр. до н. е. в Лідії.

У Давній Русі карбування монет почалося в IX–X ст.

Уперше монети з назвою «гріш» відкарбували в Генуї, Флоренції та Венеції у XII ст.

В Австрії до переходу на євро, а в Польщі й досі розмінна монета називається «грошем».

Які коштовні метали ви знаєте? Чому саме золото і срібло стали основою для створення грошей?

Чому монети мають переважно круглу форму? Чому не квадратну або трикутну?

Однак гроші були не лише металевими.

У Китаї приблизно у 800 р. до н. е. з'явилися перші паперові гроші.

Їх поява була зумовлена труднощами транспортування великої кількості металевих монет.

У Європі паперові гроші з'явилися в 1574 р. — мешканці одного з нідерландських міст тимчасово замінили металеві гроші на паперові, оскільки внаслідок окупації міста іспанцями в містян не залишилося жодної монети.

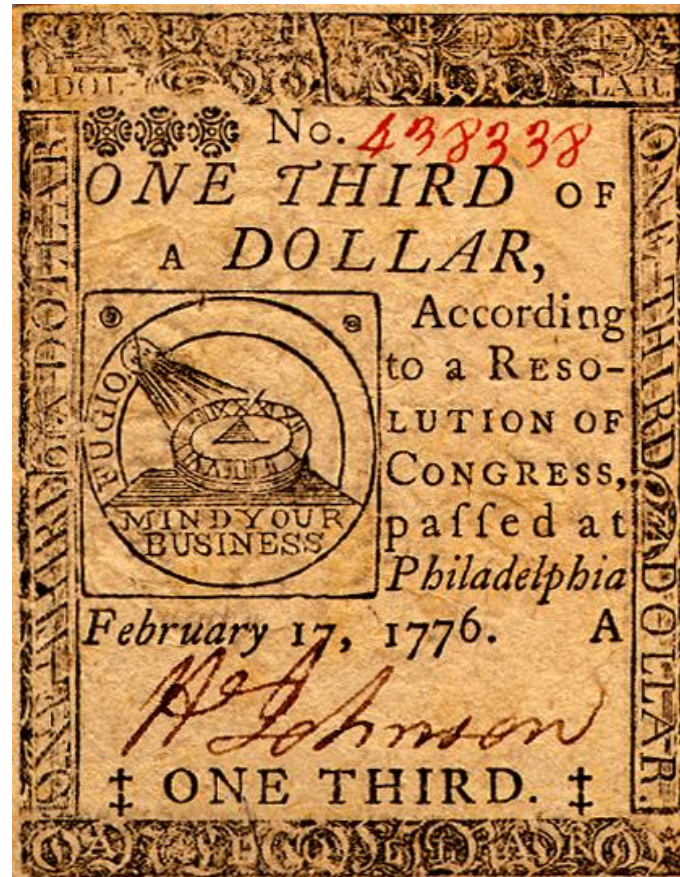

У 1661 р. паперові гроші були випущені банком Стокгольма (Швеція).

Потім вони з'явилися в Англії, у 1695 р. — у Норвегії, у 1713 р. — у Данії, і лише в 1871 р. — у Франції.

У Північній Америці паперові гроші з'явилися в 1690 р., а були узаконені Конгресом США лише в 1775 р.

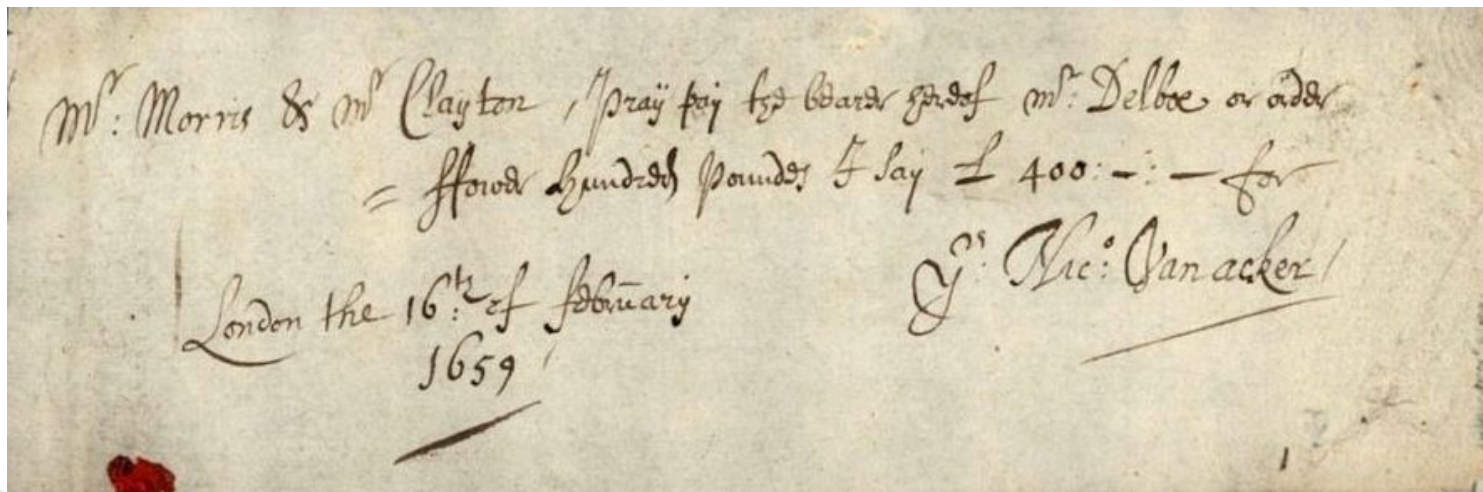
КИТАЙ І ПАПЕРОВІ ГРОШІ

Китайські торговці почали використовувати векселі (папери, які засвідчували зобов'язання сплатити визначену суму грошей власнику векселя), щоб уникнути носіння важких металевих монет на великі відстані. Векселі стали настільки популярними, що уряд вирішив узяти під контроль їх випуск і почав друкувати паперові гроші, які були набагато зручнішими, ніж монети. І це значно полегшило торгівлю.

Виникнення банків і розвиток банківської системи привели до появи банківських депозитів і чеків.

Чек — це один із видів цінних паперів, за допомогою якого власник чека надає розпорядження на перерахунок певної суми грошей зі свого рахунку на рахунок особи, яка має цей чек.

У 1659 р. був підписаний перший у світі чек.

Перша кредитна карта була випущена лише в 1914 р. фірмою Mobil Oil і використовувалася для оплати нафтопродуктів.

Перші картки були картонними, дані на них були або надруковані, або видавлені.

Перші пластикові банківські картки були введені в «масовий» обіг нью-йоркським банком Long Island Bank у 1951 р.

У Європі «першовідкривачем» пластикових карток стала британська компанія Finders Services.

Пластикові картки поступово замінили морально застарілі чекові книжки.

Магнітна смуга з'явилася на картках у 60-х роках XX ст., а чіпи — у 90-х.

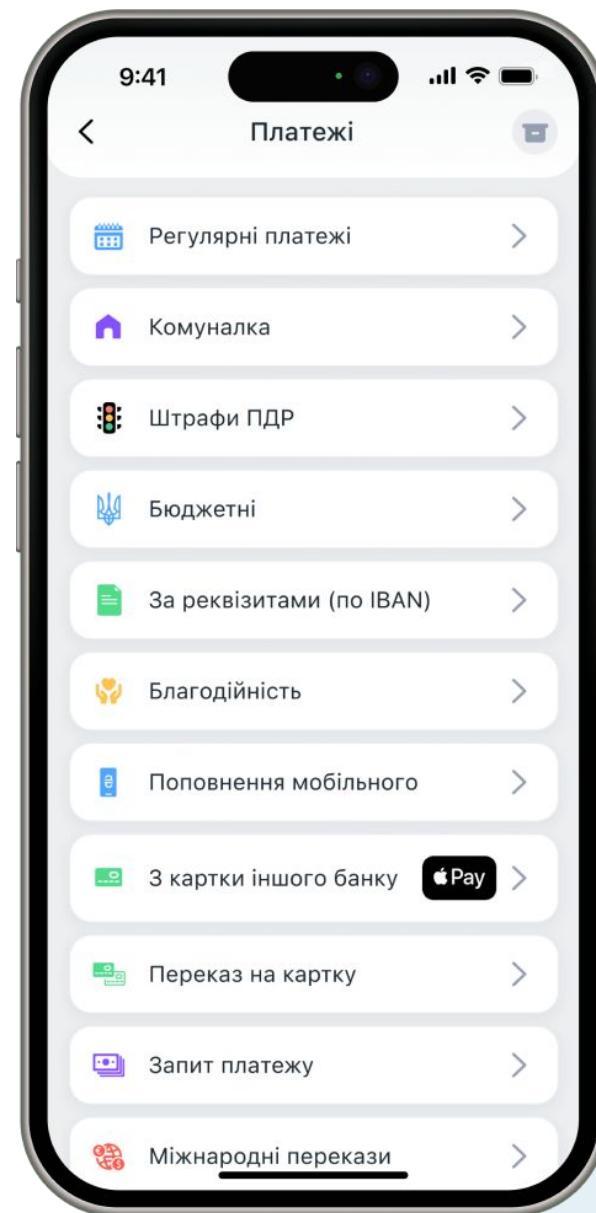

Як ви думаєте, чому банківські картки роблять з пластику, а не, наприклад, з металу чи дерева?

З появою комп'ютерів з'явилися електронні та цифрові гроші.

Для користування ними не потрібна навіть пластикова карта — достатньо телефона, бо доступні мобільні платежі.

Цифрові гроші — це нині вершина еволюції грошей.

Група розробників під псевдонімом Сатоші Накамото у 2009 р. зробила революцію у світі грошей, придумавши криптовалюту — особливі цифрові гроші, що функціонують на базі блокчейну (це така особлива база даних).

Біткоїн, ефіріум, догікоїн та тисячі інших криптовалют — нова частина нашої грошової реальності.

БІТКОЇН ПІЦА ДЕНЬ

У травні 2010 р. програміст Ласло Хейніц здійснив першу відому реальну покупку за біткоїн. Він заплатив 10 000 біткоїнів за дві піци. На той час біткоїни майже не мали цінності, і 10 000 біткоїнів коштували приблизно \$41. Однак, якщо врахувати сучасну ціну біткоїна, ця покупка стала однією з найдорожчих в історії (станом на початок 2025 р. це десь \$1 млрд). Цей день криптоспільнота тепер святкує як Біткоїн-піца-день.

**Бажаємо
успіхів!**